

ข้อมูลประกอบการประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการดำเนินการภายใต้กรอบการดำเนินการตามรายงานผลการจัดอันดับยาก - ง่ายในการประกอบธุรกิจ (Ease of Doing Business) ในด้านการบังคับคดีให้เป็นไปตามข้อตกลง (Enforcing Contracts)

เมื่อวัน พุธที่ 21 กุมภาพันธ์ 2561 เวลา 10.00 – 12.00 นาฬิกา ณ ห้องประชุมคชสาร 2 ชั้น 3 อาคารกรมบังคับคดี สำนักงานศาลยุติธรรมได้เข้าร่วมการประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการดำเนินการภายใต้กรอบการดำเนินการตามรายงานผลการจัดอันดับยาก - ง่ายในการประกอบธุรกิจ (Ease of Doing Business) ในด้านการบังคับคดีให้เป็นไปตามข้อตกลง (Enforcing Contracts) และด้านการแก้ปัญหาการล้มละลาย (Resolving Insolvency) เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกรมบังคับคดีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมถึงผู้ตอบแบบสอบถามของธนาคารโลก ในการดำเนินการของกรมบังคับคดีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำนักงานยุติธรรมจึงขออนุญาตให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศาลยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มขีดความสามารถของประเทศไทยทั้งการบริการประชาชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังต่อไปนี้

การบริหารจัดการคดี: ระยะเวลาการพิจารณาคดี (Time standards) และการเลื่อนคดี (Adjournment)

ในแต่ละปีมีคดีใหม่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลยุติธรรมจำนวนเพิ่มมากขึ้น ในปี ๒๕๖๐ ที่ผ่านมามีปริมาณคดีแพ่งที่ขึ้นสู่การพิจารณามีจำนวน ๙๔๖,๙๓๓ เรื่อง ในขณะที่อัตรากำลังผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นมีเพียง ๓,๓๐๒ คน ดังนั้นเพื่อมิให้คดีของคู่ความล่าช้า ศาลยุติธรรมได้วางระบบบริหารจัดการคดีแพ่งโดยจำแนกประเภทคดีออกเป็น ๓ ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่

๑. คดีจัดการพิเศษ ซึ่งหมายถึง คดีที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน มีแนวโน้มที่จะพิจารณาให้เสร็จได้ด้วย ความรวดเร็วภายในนัดเดียว เช่น คดีที่จำเลยขาดนัดยื่นคำให้การแล้วศาลมีคำสั่งให้สืบพยานโจทก์ฝ่ายเดียว คดีโมโนสารซึ่งมีทุนทรัพย์ที่พิพาทไม่เกินสามแสนบาท หรือที่เรียกว่า small claims ซึ่งอยู่ในเขตอำนาจของศาลแขวง คดีผู้บริโภค หรืออาจเป็นคดีที่จำเลยยื่นคำให้การปฏิเสธฟ้องโจทก์แต่เป็นคดีที่ขอให้บังคับชำระหนี้อันเป็นจำนวนเงินแน่นอนและมีหนังสือสัญญา ซึ่งในเบื้องต้นปรากฏว่าเป็นสัญญาที่บังคับได้ตามกฎหมาย ทั้งมีประเด็นพิพาทไม่ยุ่งยาก เช่น เช่าซื้อ กู้ยืม เชื้อ โดยในส่วนของคดีจัดการพิเศษนี้ กำหนดระยะเวลาไว้ให้พิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน ๓ เดือน นับแต่วันฟ้อง ซึ่งส่วนใหญ่ศาลสามารถพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน ๒ เดือน เท่านั้น

๒. คดีสามัญ ซึ่งหมายถึง คดีที่จำเลยให้การปฏิเสธฟ้องโจทก์ จำเป็นต้องสืบพยานหลักฐานของทั้งสองฝ่ายก่อนมีคำพิพากษา คดีตามสมมติฐานของ world bank จัดอยู่ในคดีประเภทนี้ คดีประเภทนี้เราจะนัดสืบพยานต่อเนื่องติดต่อกันไปจนแล้วเสร็จ โดยกำหนดระยะเวลาให้พิจารณาแล้วเสร็จภายใน ๑๒ เดือน นับแต่วันยื่นฟ้อง แต่ถ้าเป็นคดีศาลแขวง ให้แล้วเสร็จภายใน ๖ เดือน

โดยในกลุ่มคดีในอำนาจของศาลจังหวัด ครึ่งหนึ่งของคดีดังกล่าวแล้วเสร็จภายในเวลาเพียง ๖ เดือน เท่านั้น ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ศาลยุติธรรมกำหนดไว้และเป็นส่วนหนึ่งของการให้คะแนนในตัวชี้วัดที่ ๙ หัวข้อโครงสร้างศาลและวิธีพิจารณา

๓. คดีสามัญพิเศษ ซึ่งหมายถึงคดีสามัญที่มีความยุ่งยากซับซ้อน มีพยานหลักฐานที่จะต้องนำสืบจำนวนมาก ไม่สามารถนัดติดต่อกันไปทุกวันจนแล้วเสร็จ คดีประเภทนี้เราจะนัดสืบพยานติดต่อกันไปเป็นช่วง ช่วงละ ๒ ถึง ๔ วัน โดยกำหนดระยะเวลาให้แล้วเสร็จภายใน ๑๒ เดือน นับแต่วันฟ้องเช่นกัน ซึ่งศาลก็สามารถพิจารณาให้แล้วเสร็จได้ตามเกณฑ์นี้เกือบทั้งหมด

ด้วยการบริหารจัดการคดีเช่นนี้จะเห็นได้ว่าคู่ความจะสามารถทราบวันสิ้นสุดของคดีล่วงหน้าได้ทุกคดีและทุกประเภทคดี

นอกจากนี้ จากการพิจารณาสถิติระยะเวลาค้างพิจารณาของคดีทั้งสามประเภทประจำปี ๒๕๖๐ ที่จัดเก็บตามกลุ่มศาลได้แก่กลุ่มศาลแพ่ง กลุ่มศาลแขวง และกลุ่มศาลจังหวัด จะเห็นได้ว่าในกลุ่มศาลแพ่งซึ่งประกอบไปด้วยศาลแพ่ง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้และศาลแพ่งธนบุรี คดี ๖,๓๒๒ เรื่องจาก ๘,๒๔๕ เรื่อง ค้างพิจารณาไม่เกิน ๖ เดือน และคดี ๑,๓๓๖ เรื่องค้างพิจารณาเกิน ๖ เดือนแต่ไม่เกิน ๑ ปี รวมคดีค้างพิจารณาไม่เกิน ๑ ปี ๗,๖๕๘ เรื่อง จากคดีค้างพิจารณา ๘,๒๔๕ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๙๒ ซึ่งเกือบทั้งหมดของคดีที่ค้างพิจารณานี้อยู่ระหว่างรอวันนัดพิจารณานัดแรกก็บออยู่ระหว่างสืบพยาน และจากสถิติระยะเวลาพิจารณาคดีส่วนแพ่งแล้วเสร็จ ประจำเดือนมกราคม - ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ กว่าร้อยละ ๘๐ ของคดีทั้งสามประเภทในกลุ่มศาลแพ่งแล้วเสร็จภายใน ๑๒ เดือนนับแต่ยื่นฟ้อง จนอาจกล่าวได้ว่าทุกวันนี้ปัญหาเรื่องคดีค้างพิจารณานานในศาลชั้นต้นไม่ใช่ปัญหาใหญ่อีกต่อไป เพราะศาลยุติธรรมสามารถบริหารจัดการคดีทุกประเภทให้อยู่ตามเกณฑ์ที่กำหนดได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ คดีที่ค้างพิจารณาเป็นเวลานาน เช่น เกินหนึ่งปีมีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับคดีที่ขึ้นสู่การพิจารณาทั้งหมด และมักมีสาเหตุมาจากกรณีพิเศษเฉพาะคดีนั้นๆ เช่น อยู่ระหว่างการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล อยู่ระหว่างการชำระค่าเสียหายเนื่องจากคู่ความตกลงกันได้ หรืออยู่ระหว่างการอุทธรณ์คำสั่งระหว่างพิจารณา เป็นต้น

ศาลยุติธรรมได้ให้ความสำคัญกับระยะเวลาการพิจารณาคดีมาโดยตลอด นอกจากผู้พิพากษาจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเลื่อนคดีที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแล้วยังต้องยึดหลักตามระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยแนวปฏิบัติในการนั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะและต่อเนื่อง และคู่มือสำหรับตุลาการในการนั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะและต่อเนื่อง คำแนะนำของประธานศาลฎีกาเกี่ยวกับการนั่งพิจารณาคดีต่อเนื่องและครบองค์คณะ และคำแนะนำของประธานศาลฎีกาเกี่ยวกับการพิจารณาคดีให้มีประสิทธิภาพด้วย

ในส่วนของระยะเวลาพิจารณาคดีของศาลสูง ในปี ๒๕๖๐ ศาลชั้นอุทธรณ์ ๑๑ ศาล พิจารณาคดีแล้วเสร็จ ๔๙,๘๕๐ เรื่อง จากคดีที่ขึ้นสู่การพิจารณาทั้งสิ้น ๕๕,๗๑๔ เรื่อง และจำนวนคดีที่

พิจารณาแล้วเสร็จนั้นร้อยละ ๙๙.๙๖ เสร็จภายใน ๑ ปี โดยคดีที่ค้างพิจารณาข้ามปีมาเป็นคดีที่ยังไม่
เกิน ๑ ปี ทั้งนี้ ปัจจุบันคดีในชั้นอุทธรณ์ส่วนใหญ่จะแล้วเสร็จภายใน ๖ เดือน นอกจากนี้ในส่วนของ
ศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ คู่ความยังสามารถตรวจสอบสถานะของคดีได้ทางเว็บไซต์ของศาล ซึ่งจะ
แสดงข้อมูลให้ทราบว่าคดีแต่ละคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาลวันใดและอยู่ในขั้นตอนใด หากเสร็จและ
ส่งคืนศาลชั้นต้นแล้วก็จะแสดงวันที่ส่งคืน คู่ความจึงสามารถทราบได้ว่าแต่ละคดีใช้เวลาเท่าใดในการ
พิจารณา สำหรับศาลฎีกา ซึ่งเดิมมีคดีค้างพิจารณาอยู่มากพอสมควร แต่ปัจจุบันคดีค้างนาน
ในศาลฎีกาลดลง มีคดีที่ค้างพิจารณาเกิน ๑ ปี ไม่มาก และน่าจะเป็นปัจจุบันได้ในระยะเวลาอันใกล้

ทั้งนี้ในส่วนรายละเอียดของสถิติคดี ท่านสามารถสืบค้นได้เพิ่มเติมที่
<http://www.oppb.coj.go.th> หัวข้อสถิติคดี ซึ่งแสดงรูปแบบของการจัดเก็บสถิติคดีหลายรูปแบบ
เช่น คดีค้างพิจารณา คดีแล้วเสร็จจำแนกตามระยะเวลา จำนวนข้อหาที่ขึ้นสู่การพิจารณา และคดีค้าง
มา รับใหม่ เสร็จไป เป็นต้น

การพัฒนาระบบการบริหารจัดการคดีอิเล็กทรอนิกส์สำหรับนายความหรือ Electronic Case Management System นั้น

ปัจจุบันในเว็บไซต์ของแต่ละศาลผู้มีส่วนได้เสียและผู้ที่เกี่ยวข้องในคดีสามารถเข้าถึงแบบฟอร์มเอกสารต่างๆ ที่จะต้องใช้ในการยื่นต่อศาล ตรวจสอบสถานะของคดี วันนัดพิจารณา ตรวจสอบคำพิพากษาและคำสั่งของศาลได้อยู่แล้ว ซึ่งเป็นระบบการบริหารจัดการคดีอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งศาลให้บริการประชาชน ภายในเดือนมีนาคมพ.ศ. ๒๕๖๑ โครงการพัฒนาระบบบริการข้อมูลคดีศาลยุติธรรม (Case Information Online Service (CIOS) จะทำให้ผู้มีส่วนได้เสียและผู้ที่เกี่ยวข้องในคดีสามารถลงทะเบียนใช้งานได้ที่ศาลทั่วประเทศเพื่อสืบค้นและติดตามผลคดีของศาลชั้นต้นทั่วประเทศผ่านระบบออนไลน์ได้ตลอด ๒๔ ชั่วโมง ผ่าน <https://cios.coj.go.th> ใน ๒๕๕ ศาล เป็นการเพิ่มช่องทางในการให้บริการประชาชนได้อย่างสะดวกรวดเร็วและเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาศาล โดยสามารถใช้ระบบดังกล่าวได้ด้วยอุปกรณ์โทรศัพท์เคลื่อนที่ อุปกรณ์แท็บเล็ต หรือคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (PC) โครงการนี้จะอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนมากยิ่งขึ้นเนื่องจากการรวบรวมเชื่อมโยงข้อมูลของศาลทั่วประเทศมาอยู่ในระบบเดียว ทั้งมีส่วนการอัปเดตข้อมูลต่างๆ โดยอัตโนมัติจากศาลต่างๆจำนวน ๒๕๕ ศาล

-At present, court users and interested parties can access case information i.e. names of plaintiff, defendant, date of filing, date of judgment or order, trial dates, service of process result, judgment, order via each court website. Court of Justice introduces an even more convenient way to access case information by developing the Case Information Online Service (CIOS).

By March 2018, parties and lawyers can search case information i.e. names of plaintiff, defendant, date of filing, date of judgment or order, trial dates, service of process result, judgment, order, from 245 Courts of Justice via just one website <https://cios.coj.go.th>

การพัฒนาระบบศาลอัตโนมัติ หรือ Court Automation ปัจจุบันศาลมีการใช้ระบบ Electronic filing และระบบ Electronic payment of court fee โดยเมื่อยื่นคำฟ้องทางอิเล็กทรอนิกส์แล้วไม่จำเป็นต้องยื่นคำฟ้องเป็นกระดาษเข้ามาอีก ทั้งในการจ่ายค่าธรรมเนียมศาลนั้น เป็นระบบชำระเสร็จบนระบบอิเล็กทรอนิกส์ ผู้ใช้บริการไม่จำเป็นต้องไปติดต่อเพื่อโอนเงินกับสถาบันการเงินใดๆอีก ท่านสามารถเข้าใช้บริการระบบได้ที่ <https://efiling.coj.go.th/TH/>

- ให้บริการ e-Filing และ e-Payment ในศาลแพ่ง ศาลแพ่งธนบุรี ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ และศาลที่อยู่เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล รวมทั้งศาลที่มีปริมาณคดีสูง จำนวน 12 ศาล

- สถิติการใช้งานตั้งแต่วันที่ 5 พฤษภาคม 2560 – 9 กุมภาพันธ์ 2561: ทนายลงทะเบียน online จำนวน 716 คน การยื่นฟ้องผ่านระบบ จำนวน 430 คดี การชำระเงินผ่านระบบ e-Payment เป็นยอดเงินรวม 4,692,084.71 บาท

- เพิ่มช่องทางการชำระค่าธรรมเนียมศาลด้วย วิธี Prompt pay, internet banking และบริการ Counter service ภายในมีนาคม 2561

- e-Filing and e-Payment have been launched since May 5, 2017 at Civil Courts in Bangkok including other 12 courts in Bangkok and nearby provinces with high volume of cases filed. From May 5, 2017 to February, 2018, 716 lawyers have registered to use the system, 430 civil cases have been filed and 4,692,084.71 Baht has been paid via the e-Payment system.

- E-payment options will also include prompt pay, internet banking, and counter service by March 2018

การระงับข้อพิพาททางเลือก หรือ Alternative Dispute Resolution ระบบการอำนวยความสะดวกยุติธรรมทางแพ่งของประเทศไทย

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ย คือ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 20 ทวิ วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

ท่านสามารถสืบค้นข้อกำหนดฯ ได้จาก <http://www.oja.coj.go.th/> หัวข้อ ระเบียบ และข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา

- The Regulations of the President of the Supreme Court on Mediation, B.E. 2554 (2011) provides for a comprehensive set of the regulations for mediation.

http://www.oja.coj.go.th/doc/data/oja/oja_1461033177.pdf

http://www.oja.coj.go.th/doc/data/oja/oja_1509610945.PDF

-Section 20 and 20 bis of the Civil Procedure Code (Amendment No. 17 B.E. 2542 (1999))

ผู้พิพากษา

1. มีการอบรมผู้พิพากษาใหม่ก่อนหรือหลังการแต่งตั้งทันทีหรือไม่ ถ้ามี ขอบทราบเนื้อหาของการอบรม มีการอบรมทันทีเมื่อสอบได้เป็นผู้ช่วยฯก่อนแต่งตั้งเป็นผู้พิพากษาประจำศาล เนื้อหาการอบรมแบ่งเป็น ๓ ภาค คือ ภาคปฐมนิเทศ ภาคการพิจารณาพิพากษาคดี และภาควิทยากร

- ภาคปฐมนิเทศ (Part I Orientation) เน้นการปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมองค์กร ความเป็นอิสระของผู้พิพากษา หลักอาวูโส การครองตน และความรู้เบื้องต้นในการเข้าสู่การเป็นผู้พิพากษา แนะนำพื้นฐานของการพิจารณาพิพากษาคดี
- ภาคการพิจารณาพิพากษาคดี (Part II Court Procedures and Adjudication) เป็นการฝึกการพิจารณาพิพากษาคดี ลักษณะเป็น on job training มีผู้พิพากษาอาชีพฝึกและให้คำแนะนำเป็นรายบุคคล พร้อมทั้งถ่ายทอดหลักจริยธรรมของตุลาการ
- ภาควิทยากร (Part III Substantive Law) แบ่งเป็น ๒ ส่วน ส่วนแรกมีลักษณะเป็นการให้ความรู้โดยการบรรยาย อภิปราย เสวนา เกี่ยวกับกฎหมาย หลักและแนวทางการพิจารณาพิพากษาคดี ประเภทต่างๆ ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายพิเศษ เศรษฐกิจและสังคม ความรู้ทั่วไป ภาษาอังกฤษ กีฬารวมทั้งกิจกรรมต่างๆ ส่วนที่สองเป็นการฝึกปฏิบัติในกระบวนการพิจารณาสำคัญ เช่น การสืบพยาน การทำคำพิพากษา การสั่งคำสั่ง คำร้อง การวิเคราะห์ปัญหาข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงฯ โดยแบ่งกลุ่มย่อย ฝึกปฏิบัติด้วยการจำลองสถานการณ์ หรือนำสำนวนคดีมาฝึกปฏิบัติโดยมีผู้พิพากษาอาชีพเป็นผู้แนะนำ
- รวมระยะเวลาทั้งสิ้นประมาณ ๑ ปี

2. ผู้พิพากษาที่ได้รับการแต่งตั้งให้ทำคดีพาณิชย์ได้รับการอบรมเป็นพิเศษในเรื่องกฎหมายธุรกิจและพาณิชย์ ก่อนหรือหลังการแต่งตั้งทันทีหรือไม่ ถ้าใช่ ขอทราบเนื้อหาของการอบรม
  - a. ถ้าใช่ การอบรมนี้เป็นภาคบังคับหรือไม่
  - b. ถ้าใช่ มีหน่วยงาน/องค์กรรับผิดชอบเรื่องการออกแบบ เนื้อหาและการให้การอบรมแก่ผู้พิพากษาหรือไม่
  - ไม่มีการอบรมก่อน แต่เมื่อได้รับแต่งตั้งแล้วจะมีการอบรมเพิ่มเติมความรู้ โดยหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง เช่น กสท. โดยเป็นการให้ความรู้ในเชิงการค้าเงินธุรกิจ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และผลกระทบในด้านต่างๆ
3. มีการกำหนดจำนวนวันขั้นต่ำต่อปีสำหรับการอบรมผู้พิพากษาหรือไม่ ถ้ามี กี่วัน
  - ไม่มี แต่จะมีการอบรมตามระยะเวลาในการทำงาน โดยมีทั้งหมด ๘ หลักสูตร ตั้งแต่ ผู้ช่วยฯ พ. ประจำศาล พ.ศาลชั้นต้น หน.คณะในศาลชั้นต้น หน.ศาล พ.อุทธรณ์ หน.อุทธรณ์ และพ.ฎีกา แต่ละหลักสูตรมีระยะเวลาอบรมแตกต่างกัน โดยเฉลี่ยประมาณ ๑ เดือน
4. ผู้พิพากษาที่ทำคดีพาณิชย์ต้องได้รับการอบรมภาคบังคับอย่างต่อเนื่องตลอดการทำงานหรือไม่ ถ้าใช่ ต้องได้รับการอบรมบ่อยเท่าใด
  - ไม่มี

นิติกร/เจ้าหน้าที่ศาล (คนดูแลสำนวน รับส่งหมาย พิมพ์คำพิพากษาและคัดถ่ายสำเนาคำพิพากษา)

1. วุฒิขั้นต่ำของบุคคลที่จะมาทำหน้าที่เหล่านี้คืออะไร
  - a. นิติศาสตร์บัณฑิต
  - b. ผ่านการสอบคัดเลือก
  - c. ต้องมีประสบการณ์ทำงาน
  - d. ต้องจบการศึกษาเฉพาะทางหรือการศึกษาชั้นสูง เช่นปริญญาโท
  - e. ไม่มี
  - f. อื่นๆ
  - นิติศาสตร์บัณฑิตและผ่านการสอบคัดเลือก
2. มีการอบรมนิติกร/เจ้าหน้าที่ศาลก่อนหรือหลังการแต่งตั้งทันทีหรือไม่ ถ้ามี ขอทราบเนื้อหาของการอบรม
  - มีการอบรมหลังการแต่งตั้ง
  - แบ่งออกเป็น ๑. วิชาหลัก ได้แก่ ภาควิชาการ
    - หมวดที่ ๑ วิชาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งนิติกรในศาลยุติธรรม ๗๒ ชั่วโมง ภาคฝึก ปฏิบัติ
    - หมวดที่ ๒ การฝึกปฏิบัติงานนิติกร ๗๒ ชั่วโมง
    - หมวดที่ ๓ กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์และการพัฒนาทีมงาน ๖ ชั่วโมง

๒. วิชาเลือก ได้แก่

หมวดที่ ๕ วิทยุทัศน์ใหม่เกี่ยวกับประชาธิปไตย

หมวดที่ ๖ ธรรมนูญบริหารและการบริหารงานภาครัฐ

หมวดที่ ๘ การปฏิรูปภาครัฐ

หมวดที่ ๙ กฎหมายกับการบริหารราชการศาลยุติธรรมและการตรวจสอบ

หมวดที่ ๑๐ คุณภาพและคุณธรรมสำหรับนักกฎหมายไทย รวม ๒๑ ชั่วโมง

๓. การฝึกปฏิบัติงาน เป็นเวลา ๕ วัน รวมทั้งสิ้น ๒๑๐ ชั่วโมง

3. นิติกร/เจ้าหน้าที่ศาลที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดูแลคดีพาณิชย์ได้รับการอบรมเป็นพิเศษในเรื่องกฎหมายธุรกิจ และพาณิชย์ก่อนหรือหลังการแต่งตั้งทันทีหรือไม่ ถ้าใช่ ขอทราบเนื้อหาของ การอบรม
  - ไม่มีเพราะยังไม่มี การแต่งตั้งให้ดูแลคดีพาณิชย์โดยเฉพาะ
4. มีการกำหนดจำนวนวันขั้นต่ำต่อปีสำหรับการอบรมนิติกร/เจ้าหน้าที่ศาลหรือไม่ ถ้ามี กี่วัน
  - ไม่มี
5. นิติกร/เจ้าหน้าที่ศาลต้องได้รับการอบรมภาคบังคับอย่างต่อเนื่องตลอดการทำงานหรือไม่ ถ้าใช่ ต้องได้รับการอบรมบ่อยเท่าใด
  - มีการอบรมเมื่อเลื่อนระดับ/ตำแหน่ง